UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

3 päivänä maaliskuuta 2011*

Asiassa C-437/09,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka tribunal de grande instance de Périgueux (Ranska) on esittänyt 27.10.2009 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 9.11.2009, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

AG2R Prévoyance

vastaan

Beaudout Père et Fils SARL,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Tizzano sekä tuomarit J.-J. Kasel, A. Borg Barthet, E. Levits (esittelevä tuomari) ja M. Safjan,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

julkisasiamies: P. Mengozzi,
kirjaaja: hallintovirkamies R. Şereş,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 30.9.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– AG2R Prévoyance, edustajinaan avocat J. Barthélémy ja avocat O. Barraut,

– Beaudout Père et Fils SARL, edustajanaan avocat F. Uroz,

– Ranskan hallitus, asiamiehenään J. Gstalter,

– Belgian hallitus, asiamiehinään J.-C. Halleux ja C. Pochet,

– Saksan hallitus, asiamiehinään J. Möller ja N. Graf Vitzthum,

– Euroopan komissio, asiamiehinään F. Castillo de la Torre ja P. J. O. Van Nuffel,

kuultuaan julkisasiamiehen 11.11.2010 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee EY 81 ja EY 82 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä AG2R Prévoyance -niminen Ranskan sosiaaliturvalaissa (code de la sécurité sociale) säännelty sosiaalivakuutuslaitos (jäljempänä AG2R) ja toisaalta Beaudout Père et Fils SARL -niminen yritys (jäljempänä Beaudout) ja joka koskee jälkimmäisen kieltäytymistä liittymästä AG2R:n käsiteollisella leipomoalalla Ranskassa hallinnoimaan terveydenhoitokulujen täydentävään korvausjärjestelmään.

Kansallinen säännöstö

3 Ranskassa sairaudesta tai tapaturmasta työntekijöille aiheutuneet terveydenhoitokulut korvataan osittain sosiaaliturvan perusjärjestelmästä. Vakuutetun vastuulle jäävästä osasta kuluista on mahdollista saada osittainen korvaus täydentävästä terveydenhuoltovakuutuksesta.

4 Tietyn toimialan työntekijöiden kuulumisesta tällaisen täydentävän suojan piiriin voidaan määrätä työnantajien ja työntekijöiden edustajien tekemässä sopimuksessa tai työehtosopimuksessa.

5 Sosiaaliturvalain L 911-1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Työntekijöillä, entisillä työntekijöillä ja oikeudenomistajilla oleva kollektiivinen vakuutusturva, joka täydentää sosiaaliturvajärjestelmästä seuraavaa vakuutusturvaa, määritetään sopimuksilla tai työehtosopimuksilla, niiden henkilöiden, joita asia koskee, enemmistön ratifioimalla yrityksen johtajan ehdottamalla sopimusluonnoksella tai yrityksen johtajan yksipuolisella päätöksellä, joka on vahvistettu hänen kaikille asian koskemille henkilöille osoittamassaan kirjeessä, jollei kyseistä turvaa ole otettu käyttöön laeilla tai asetuksilla.”

6 Sosiaaliturvalain L 912-1 §:ssä vahvistetaan järjestely, joka koskee pakollista liittymistä terveydenhoidon täydentävään korvausjärjestelmään. Kyseisessä pykälässä säädetään seuraavaa:

”Kun L 911-1 §:ssä mainituissa ammattialan tai ammattialojen ryhmän sopimuksissa määrätään niiden riskien kuulumisesta keskinäisen vastuun piiriin, joita koskevan vakuutusturvan ne järjestävät yhdessä tai useammassa tiettyjä riskejä vastaan vakuutetuille henkilöille tarjotun vakuutusturvan vahvistamisesta 31.12.1989 annetun lain nro 89-1009 [loi nº 89-1009 du 31 décembre 1989 renforçant les garanties offertes aux personnes assurées contre certains risques] 1 §:ssä mainitussa laitoksessa taikka yhdessä tai useammassa vakuutuslain [code des assurances] L 370-1 §:ssä mainitussa laitoksessa, johon kyseisten sopimusten soveltamisalaan kuuluvat yritykset ovat siis velvollisia liittymään, kyseisissä sopimuksissa on ehto, jossa vahvistetaan, millä edellytyksillä ja kuinka usein riskien kuulumista keskinäisen vastuun piiriin koskevan järjestelyn yksityiskohtaisia sääntöjä voidaan tarkastella uudelleen. Uudelleentarkastelu on tehtävä viimeistään viiden vuoden kuluttua.

Kun edellä mainittuja sopimuksia sovelletaan yritykseen, joka on ennen kyseisten sopimusten voimaantulopäivää liittynyt muuhun kuin sopimuksissa määrättyyn laitokseen tai allekirjoittanut sopimuksen tällaisen laitoksen kanssa samojen riskien vakuuttamiseksi vastaavantasoisina, sovelletaan työlain [code du travail] L 132-23 §:n 2 momentin säännöksiä."

7 Sosiaalivakuutustoimintaa saavat 31.12.1989 annetun lain nro 89-1009, sellaisena kuin se on muutettuna 8.8.1994 annetulla lailla nro 94-678 (JORF nro 184, 10.8.1994), 1 §:n mukaan harjoittaa ainoastaan vakuutusyhtiöt, sosiaaliturvalailla tai maatalousseutulailla (code rural) säännellyt sosiaalivakuutuslaitokset ja keskinäiset vakuutusyhtiöt.

8 Tästä täsmennetään sosiaaliturvalain L 931-1 §:ssä, että sosiaalivakuutuslaitokset ovat yksityisoikeudellisia saman lain L 931-3 §:ssä määriteltyjen yritysjäsenten (membres adhérents) ja henkilöjäsenten (membres participants) yhtä suurin edustuksin hallinnoimia oikeushenkilöitä, joiden tarkoituksena ei ole tuottaa voittoa. Niiden tarkoituksena on muun muassa työtapaturmiin ja sairauteen liittyvien henkilövahinkoriskien vakuuttaminen.

9 Sosiaaliturvalain L 932-9 §:n 5 momentin mukaan sosiaalivakuutuslaitos, jonka tehtäväksi sosiaalivakuutusjärjestelmän hallinnointi on annettu, ei voi keskeyttää vakuutusturvaa eikä irtisanoa yrityksen sopimusta siksi, ettei tämä ole maksanut kyseiselle laitokselle vakuutusmaksuja.

10 Työlain L 132-23 §:ssä säädetään, että jos alan yleissopimuksia taikka ammattialan tai ammattialojen sopimuksia tulee yrityksessä sovellettaviksi voimassa olevien neuvoteltujen yleissopimusten tai sopimusten tekemisen jälkeen, näiden yleissopimusten ja sopimusten määräyksiä mukautetaan vastaavasti.

11 Työlain L 133-8 §:ssä säädetään seuraavaa:

”L 133-1 §:ssä tarkoitetun laitoksen pyynnöstä tai työministerin aloitteesta alan yleissopimuksen taikka ammattialan tai ammattialojen sopimuksen määräykset, jotka täyttävät edellä olevassa jaksossa määritetyt erityisedellytykset, voidaan saattaa yleissitoviksi kaikkien kyseisen yleissopimuksen tai sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien työntekijöiden ja työnantajien osalta asetuksella, jonka työministeri antaa saatuaan L 136-1 §:ssä säädetyn kollektiivisista neuvotteluista vastaavan kansallisen lautakunnan perustellun lausunnon.

Kun työministerille on esitetty edellä olevassa momentissa mainittu pyyntö, hänen on aloitettava viipymättä soveltamisalan laajentamista koskeva menettely.

Yleissopimuksen tai sopimuksen vaikutusten ja seuraamusten soveltamisalaa laajennetaan kyseisessä yleissopimuksessa tai sopimuksessa määrätyksi ajaksi ja määrätyin edellytyksin.

Työministeri voi kuitenkin jättää soveltamisalan laajennuksen ulkopuolelle kollektiivisista neuvotteluista vastaavan kansallisen lautakunnan antaman perustellun lausunnon saatuaan ehdot, jotka ovat ristiriidassa voimassa olevien lakien ja asetusten kanssa, sekä ehdot, jotka voidaan irrottaa yleissopimuksesta tai sopimuksesta muuttamatta niiden systematiikkaa ja jotka eivät vastaa alan tai alojen tilannetta tarkasteltavana olevalla soveltamisalalla. Jollei voimassa olevien lakien ja asetusten soveltamisesta muuta johdu, samoin edellytyksin on mahdollista laajentaa sellaisten ehtojen soveltamisalaa, jotka ovat mainittujen lakien ja asetusten kannalta puutteellisia.”

12 Leipomoalan työnantajayhdistys ja työntekijöiden ammattiyhdistykset sopivat 19.3.1978 tehtyyn kansalliseen työehtosopimukseen 24.4.2006 tehdyssä lisäsopimuksessa, jolla otettiin käyttöön ”terveydenhoitokulujen täydentävä korvausjärjestelmä” käsiteollisella leipomoalalla (jäljempänä lisäsopimus nro 83), seuraavaa:

”1 kohta

Soveltamisala

Tätä lisäsopimusta sovelletaan yrityksiin, jotka kuuluvat leipomoalan sekä leipomo- ja konditoria-alan käsiteolliset yritykset kattavan työehtosopimuksen soveltamisalaan.

2 kohta

Liittyminen – Vakuuttaminen

Tämän lisäsopimuksen voimaantulopäivästä lukien yritysten on vakuutettava työntekijänsä vakuutuslaitoksessa allekirjoittamalla erityinen vakuutuslomake.

– –

3 kohta

Edunsaajat

Tällä lisäsopimuksella otetaan käyttöön pakollinen ’terveydenhoitokulujen täydentävä korvausjärjestelmä’ kaikkien tämän lisäsopimuksen 1 kohdassa tarkoitettuihin yrityksiin kuuluvien sellaisten työntekijöiden hyväksi, jotka ovat työskennelleet samassa yrityksessä yhden kuukauden ajan.

Kun työntekijä on työskennellyt yrityksessä vaaditun ajan, häneen sovelletaan järjestelmää taannehtivasti siitä päivästä alkaen, kun hän on tullut yrityksen palvelukseen.

– –

4 kohta

Vakuutusturva

Tämän järjestelmän vakuutusturva vahvistetaan siitä sovittaessa voimassa olevien lakien ja asetusten perusteella. Sitä tarkastellaan tarvittaessa uudelleen viipymättä, jos kyseisiä lakeja ja asetuksia muutetaan.

Järjestelmästä katetaan kaikki vakuutuskauden piiriin kuuluvat tavanomaiset toimenpiteet ja kulut, joista on sosiaaliturvan perusjärjestelmän perusteella saatu korvausta ja joista on laadittu yksilöity eritelmä sairautta, työtapaturmia/ammattitauteja ja äitiyttä koskevan lainsäädännön nojalla, sekä toimenpiteet ja kulut, joista kyseinen järjestelmä ei ole ottanut vastattavakseen ja jotka on nimenomaisesti mainittu liitteenä olevassa vakuutusturvataulukossa.

– –

5 kohta

Vakuutusmaksu ja sen jakautuminen

’Terveydenhoitokulujen täydentävän korvausjärjestelmän’ vakuutusmaksu on ilmaistu prosenttimääränä sosiaaliturvan kuukausittaisesta ylärajasta (Plafond Mensuel de la Sécurité Sociale (PMSS)).

Vuonna 2007 PMSS:n perusteella vahvistettu prosenttimäärä merkitsee työntekijälle kuukausittain 40 euron suuruista vakuutusmaksua yleisen järjestelmän osalta ja 32 euron suuruista vakuutusmaksua Alsace-Mosellen järjestelmän osalta.

Samaa prosenttimäärää sovelletaan vuonna 2008.

Järjestelmän toisen soveltamisvuoden jälkeen lisäsopimuksen allekirjoittajaosapuolet tarkastelevat vakuutusmaksun suuruutta uudelleen järjestelmän tulosten ja terveydenhoitomenojen kehittymisen sekä verotusta, sosiaaliturvaa ja sairausvakuutusta koskevien lakien ja asetusten perusteella.

– –

Maksu jakautuu siten, että työnantajan osuus on 50 prosenttia ja työntekijän 50 prosenttia.

– –

Työnantajien ja työntekijöiden edustajista muodostuva lautakunta [jäljempänä tasaedusteinen lautakunta] kokoontuu vähintään kerran vuodessa tarkastelemaan järjestelmän tuloksia sekä kaikkia kyseistä järjestelmää koskevia tilastoja tai tietoja, joita se saattaa tarvita.

– –

13 kohta

Vakuutuslaitoksen nimeäminen

AG2R Prévoyance – – nimetään tämän järjestelmän vakuutuslaitokseksi – –.

Alan kansallinen tasaedusteinen lautakunta tarkastelee – – uudelleen viiden vuoden kuluttua tämän lisäsopimuksen voimaantulopäivästä niitä yksityiskohtia, joiden mukaan järjestelmän keskinäinen vastuu on järjestetty.

– –

14 kohta

Siirtymisehto

Kaikkien leipomoalan sekä leipomo- ja konditoria-alan käsiteolliset yritykset kattavan kansallisen työehtosopimuksen soveltamisalaan kuuluvien yritysten liittyminen ’terveydenhoitokulujen täydentävään korvausjärjestelmään’ ja niiden työntekijöiden vakuuttaminen nimetyssä vakuutuslaitoksessa on pakollista tämän lisäsopimuksen 16 kohdassa tarkennetusta päivämäärästä lukien.

Asianomaiset yritykset saavat tätä varten liittymissopimuksen ja vakuutuslomakkeet.

Näitä määräyksiä sovelletaan myös yrityksiin, jotka ovat jo tehneet jonkin muun vakuutuslaitoksen kanssa terveydenhoitokulujen täydentävää korvausta koskevan sopimuksen, joka koskee samanlaista tai parempaa vakuutusturvaa kuin tämä lisäsopimus.

_ _”

13 Lisäsopimuksen nro 83 16 kohdan mukaan kyseinen lisäsopimus tuli voimaan 1.1.2007.

14 Lisäsopimukseen nro 83 6.9.2006 tehdyn lisäsopimuksen nro 1 1 kohdassa määrätään muun muassa, että vakuutuslaitos pitää terveydenhoitokuluja koskevan vakuutusturvan voimassa edesmenneen vakuutetun vakuutusturvan piiriin kuuluvien henkilöiden hyväksi vähintään 12 kuukauden ajan hänen kuolemastaan lukien ilman vakuutusmaksun maksamista.

15 Lisäsopimukseen nro 83 21.7.2009 tehdyn lisäsopimuksen nro 5 2 kohdalla siihen lisätään 4 a kohta, jonka otsikko on ”Terveydenhoitokulujen täydentävän korvausjärjestelmän oikeuksien jatkuminen”. Kyseisen 4 a kohdan sanamuoto on seuraava:

”Jos viimeinen työsopimus irtisanotaan tai se päättyy muusta kuin vakavasta syystä siten, että työntekijälle syntyy oikeus saada korvausta pakollisesta työttömyysvakuutusjärjestelmästä, työntekijä säilyttää lisäsopimuksessa nro 83 määrätyn terveydenhoitokulujen täydentävän korvausjärjestelmän vakuutusturvan – –.

– –

Vakuutusturvan voimassaolo jatkuu työsopimuksen päättymispäivää seuraavasta päivästä sillä edellytyksellä, että yritys on ilmoittanut työsopimuksen päättymisestä säännönmukaisesti nimetylle vakuutuslaitokselle.

Vakuutusturvan voimassaolo jatkuu korkeintaan sen ajan, jonka työntekijän viimeinen työsopimus on ollut voimassa yrityksessä ja jota arvioidaan kokonaisina kuukausina siten, että se on kuitenkin enimmillään yhdeksän kuukautta.

– –

Vakuutusturvan voimassaolon jatkuminen rahoitetaan yritysten ja työssä käyvien työntekijöiden vakuutusmaksuilla – –.”

16 Leipomoalan sekä leipomo- ja konditoria-alan käsiteolliset yritykset kattavan kansallisen työehtosopimuksen lisäsopimuksen soveltamisalan laajentamisesta 16.10.2006 annetun asetuksen 1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Lisäsopimuksen nro 83 määräykset ovat yleissitovia kaikkien 19.3.1976 tehdyn leipomo- ja konditoria-alan (käsiteollisuusyritykset) kansallisen työehtosopimuksen soveltamisalaan kuuluvien työnantajien ja työntekijöiden osalta – –.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

17 Beaudout on kuulunut muun vakuutusyhtiön kuin AG2R:n tarjoaman täydentävän terveydenhoitovakuutuksen piiriin 10.10.2006 alkaen.

18 Koska Beaudout kieltäytyi liittymästä AG2R:n hallinnoimaan järjestelmään, AG2R haastoi sen ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen, jotta se velvoitettaisiin liittymään kyseiseen järjestelmään ja suorittamaan maksamattomat vakuutusmaksut.

19 Vastavaatimuksena pääasian vastaaja riitautti lisäsopimuksen nro 83 laillisuuden.

20 Hylättyään tietyt Beaudout'n väitteet lisäsopimuksen yhteensoveltuvuudesta kansallisen oikeuden kanssa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin yritti vertailla sen käsiteltäväksi saatettua tilannetta siihen tilanteeseen, jonka pohjalta yhteisöjen tuomioistuin antoi 21.9.1999 tuomion asiassa C-67/97, Albany (Kok., s. I-5751).

21 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin totesi ensin, että toisin kuin edellä mainitun asian tilanteessa, jossa kyseessä olleeseen eläkekassaan kuuluminen oli pakollista, jollei vapautuksista muuta johtunut, pääasiassa kyseessä olevassa täydentävässä terveydenhoitovakuutusjärjestelmässä ei ole mahdollista soveltaa minkäänlaisia liittymistä koskevia vapautuksia lisäsopimuksen nro 83 eikä sosiaaliturvalain L 912-1 §:n perusteella.

22 Koska tribunal de grande instance de Périgueux katsoi, että sen käsiteltäväksi saatetun riita-asian ratkaiseminen edellyttää näin ollen unionin oikeuden tulkitsemista, se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Ovatko sosiaaliturvalain L 912-1 §:ssä säädetyn kaltainen pakollista liittymistä täydentävään terveydenhoitojärjestelmään koskeva järjestely ja lisäsopimus, jonka viranomaiset ovat tietyn alan työnantajia ja työntekijöitä edustavien järjestöjen vaatimuksesta tehneet yleissitovaksi ja jossa määrätään liittymisestä yhteen ainoaan laitokseen, joka on nimetty hallinnoimaan täydentävää terveydenhoitojärjestelmää, ilman että kyseessä olevan alan yrityksillä olisi mahdollisuus vapautua liittymisvelvollisuudesta, EY 81 ja EY 82 artiklan määräysten mukaisia, vai ovatko ne omiaan saattamaan järjestelmää hallinnoimaan nimetyn laitoksen väärinkäyttöä merkitsevään määräävään markkina-asemaan?"

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

23 Alustavasti on korostettava, että vaikka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kysymyksellä unionin tuomioistuinta pyydetään ainoastaan tulkitsemaan pääasiassa kyseessä olevien kaltaisten olosuhteiden kannalta EY 81 ja EY 82 artiklaa, joita vastaavat nykyään SEUT 101 ja SEUT 102 artikla ja jotka koskevat yritysten käyttäytymistä, ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee kuitenkin kyseisen tuomioistuimen pohtivan lähinnä sitä, soveltuuko unionin oikeuden kanssa yhteen se, että viranomaiset päättävät tietyn toimialan työnantajia ja työntekijöitä edustavien järjestöjen vaatimuksesta, että kollektiivisten neuvottelujen päätteeksi tehty sopimus, jossa määrätään pakollisesta liittymisestä nimetyn laitoksen hallinnoimaan terveydenhoitokulujen täydentävään korvausjärjestelmään ilman, että liittymisestä olisi mahdollista vapautua, on yleissitova.

24 On kuitenkin huomautettava, että SEUT 101 artiklassa, luettuna yhdessä SEU 4 artiklan 3 kohdan kanssa, asetetaan jäsenvaltioille velvollisuus olla toteuttamatta tai pitämättä voimassa toimenpiteitä – vaikka ne olisivat lainsäädäntö- tai täytäntöönpanoelinten säädöksiä –, jotka ovat omiaan poistamaan yrityksiin sovellettavien kilpailusääntöjen tehokkaan vaikutuksen (ks. mm. em. asia Albany, tuomion 65 kohta; yhdistetyt asiat C-115/97–C-117/97, Brentjens', tuomio 21.9.1999, Kok., s. I-6025, 65 kohta ja asia C-219/97, Drijvende Bokken, tuomio 21.9.1999, Kok., s. I-6121, 55 kohta).

25 SEUT 106 artiklan 1 kohdassa, jota vastasi aiemmin EY 86 artiklan 1 kohta, määrätään lisäksi, etteivät jäsenvaltiot toteuta eivätkä pidä voimassa mitään toimenpidettä, joka koskee julkisia yrityksiä taikka yrityksiä, joille jäsenvaltiot myöntävät erityisoikeuksia tai yksinoikeuksia, ja joka on ristiriidassa kyseisen sopimuksen – etenkin SEUT 18 ja SEUT 101–SEUT 109 artiklan määräysten – kanssa, jollei SEUT 106 artiklan 2 kohdasta muuta johdu.

26 Unionin tuomioistuimen tehtävänä on kuitenkin tulkita kaikkia unionin oikeuden säännöksiä ja määräyksiä, joita kansalliset tuomioistuimet tarvitsevat ratkaistessaan niiden käsiteltäväksi saatettuja asioita, vaikka näitä säännöksiä ja määräyksiä ei olisi nimenomaisesti mainittu kansallisten tuomioistuinten unionin tuomioistuimelle esittämissä kysymyksissä (ks. vastaavasti asia C-45/06, Campina, tuomio 8.3.2007, Kok., s. I-2089, 31 kohta ja asia C-350/07, Kattner Stahlbau, tuomio 5.3.2009, Kok., s. I-1513, 25 ja 26 kohta).

27 Jotta ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle voitaisiin antaa hyödyllinen vastaus, sen esittämän kysymyksen on siis katsottava koskevan SEUT 101 artiklan ja SEUT 102 artiklan, luettuina yhdessä SEU 4 artiklan 3 kohdan ja SEUT 106 artiklan kanssa, tulkintaa.

SEUT 101 artiklan, luettuna yhdessä SEU 4 artiklan 3 kohdan kanssa, tulkinta

28 Näin uudelleen muotoillun ennakkoratkaisukysymyksen tähän osaan vastaamiseksi on heti alkuun tutkittava, voiko tietyn ammattialan työnantajia ja työntekijöitä edustavien järjestöjen tekemä päätös nimetä terveydenhoitokulujen täydentävän korvausjärjestelmän hallinnoinnista vastaava laitos ja pyytää viranomaisia määräämään siitä, että kaikkien kyseisen alan työntekijöiden liittyminen mainittuun järjestelmään on pakollista, kuulua SEUT 101 artiklan 1 kohdassa kiellettyjen yritysten välisten sopimusten, yritysten yhteenliittymien päätösten tai yritysten yhdenmukaistettujen menettelytapojen käsitteen piiriin.

29 Tässä yhteydessä on ensiksi huomautettava unionin tuomioistuimen todenneen, että työmarkkinaosapuolten kollektiivisten neuvottelujen tuloksena tekemien sopimusten, joilla pyritään parantamaan työllisyyttä ja työehtoja, on luonteensa ja kohteensa vuoksi katsottava jäävän SEUT 101 artiklan 1 kohdan soveltamisalan ulkopuolelle

(ks. vastaavasti em. asia Albany, tuomion 60 kohta; em. yhdistetyt asiat Brentjens', tuomion 57 kohta; em. asia Drijvende Bokken, tuomion 47 kohta; yhdistetyt asiat C-180/98–C-184/98, Pavlov ym., tuomio 12.9.2000, Kok., s. I-6451, 67 kohta ja asia C-222/98, van der Woude, tuomio 21.9.2000, Kok., s. I-7111, 22 kohta).

30 Näin ollen on tutkittava, voivatko pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen sopimuksen luonne ja kohde perustella sen, ettei se kuulu SEUT 101 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan.

31 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toteamuksista seuraa yhtäältä, että pääasiassa kyseessä oleva sopimus on tehty työehtosopimuksen lisäsopimuksen muodossa ja siis Ranskan käsiteollisen leipomoalan työnantajia ja työntekijöitä edustavien etujärjestöjen kollektiivisten neuvottelujen tuloksena.

32 Kyseisen sopimuksen kohteesta on toisaalta todettava, että sopimuksella otetaan tietyllä alalla käyttöön terveydenhoitokulujen täydentävä korvausjärjestelmä, jolla parannetaan työntekijöiden työehtoja paitsi takaamalla heille riittävät varat sairauteen, työtapaturmaan, ammattitautiin tai äitiyteen liittyvien kulujen kattamiseksi myös vähentämällä kustannuksia, joista työntekijöiden olisi työehtosopimuksen puuttuessa pitänyt vastata.

33 Tätä toteamusta ei voida kyseenalaistaa sillä, että tällaisen sopimuksen piiriin kuuluminen on pakollista kaikille jäsenvaltion asianomaisen toimialan yrityksille eikä kuulumisesta ole mahdollista saada vapautusta, toisin kuin edellä mainitussa asiassa Albany kyseessä olleen sopimuksen tapauksessa.

34 Yhtäältä näet yhteisöjen tuomioistuin ei ottanut kyseisessä asiassa huomioon mahdollisuuksia saada vapautus siinä kyseessä olleeseen eläkekassaan kuulumisesta tulkitessaan EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa, jota vastaa nykyään SEUT 101 artiklan 1 kohta.

35 Toisaalta edellä mainitussa asiassa van der Woude annetun tuomion 26 ja 27 kohdasta ilmenee, ettei SEUT 101 artiklan 1 kohtaa sovelleta sellaiseen sairausvakuutusjärjestelmää koskevaan työehtosopimukseen, jossa nimetään yksi ainoa laitos liityttäessä kyseiseen järjestelmään ja suljetaan siten poikkeuksetta pois kaikki mahdollisuudet liittyä kilpaileviin laitoksiin.

36 Näin ollen on todettava, että lisäsopimuksen nro 83 kaltainen sopimus ei luonteensa ja kohteensa vuoksi kuulu SEUT 101 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan.

37 Toiseksi vakiintuneesta oikeuskäytännöstä seuraa, että vaikka SEUT 101 artikla sellaisenaan koskee ainoastaan yritysten toimintaa eikä sitä ole kohdistettu jäsenvaltion antamiin lakeihin ja asetuksiin, siinä, luettuna yhdessä SEU 4 artiklan 3 kohdan kanssa, asetetaan jäsenvaltioille kuitenkin velvollisuus olla toteuttamatta tai pitämättä voimassa toimenpiteitä – vaikka ne olisivat lakeja tai asetuksia – jotka ovat omiaan poistamaan yrityksiin sovellettavien kilpailusääntöjen tehokkaan vaikutuksen. Näin on silloin, kun jäsenvaltio määrää yritykset tekemään SEUT 101 artiklan vastaisia yritysten välisiä yhteistoimintajärjestelyjä, edistää tällaisten järjestelyjen tekemistä taikka vahvistaa niiden vaikutuksia tai toisaalta poistaa omalta sääntelyltään sen valtiollisen luonteen siirtämällä yksityisille toimijoille vastuunsa tehdä taloutta ohjaavia päätöksiä (ks. vastaavasti asia C-35/96, komissio v. Italia, tuomio 18.6.1998, Kok., s. I-3851, 53 ja 54 kohta; asia C-266/96, Corsica Ferries France, tuomio 18.6.1998, Kok., s. I-3949, 35, 36 ja 49 kohta sekä em. asia Albany, tuomion 65 kohta).

38 Tässä yhteydessä on huomautettava, että siltä osin kuin edeltä tämän tuomion 36 kohdasta ilmenee, ettei lisäsopimuksen nro 83 kaltainen sopimus kuulu SEUT 101 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan, viranomaiset voivat vapaasti määrätä siitä, että sopimus on sitova myös sellaisten henkilöiden osalta, joita sopimus ei muodollisesti sido (ks. analogisesti em. asia Albany, tuomion 66 kohta; em. yhdistetyt asiat Brentjens', tuomion 66 kohta ja em. asia Drijvende Bokken, tuomion 56 kohta).

39 Näin uudelleen muotoillun kysymyksen ensimmäiseen osaan on siis vastattava, että SEUT 101 artiklaa, luettuna yhdessä SEU 4 artiklan 3 kohdan kanssa, on tulkittava siten, ettei se ole esteenä sille, että viranomaiset päättävät tietyn toimialan työnantajia ja työntekijöitä edustavien järjestöjen vaatimuksesta, että kollektiivisten neuvottelujen päätteeksi tehty sopimus, jossa määrätään kaikkien asianomaisen alan yritysten pakollisesta liittymisestä terveydenhoitokulujen täydentävään korvausjärjestelmään siten, ettei liittymisestä olisi mahdollista vapautua, on yleissitova.

SEUT 102 artiklan, luettuna yhdessä SEUT 106 artiklan kanssa, tulkinta

SEUT 102 artiklassa tarkoitetun yrityksen määrittely

40 SEUT 102 artiklaa tulkittaessa on määritettävä, onko AG2R:n kaltainen laitos kyseisessä määräyksessä tarkoitettu yritys.

41 Tässä yhteydessä on huomautettava, että unionin kilpailuoikeutta koskevissa tapauksissa yrityksen käsitteellä tarkoitetaan jokaista yksikköä, joka harjoittaa taloudellista toimintaa, riippumatta yksikön oikeudellisesta muodosta ja rahoitustavasta (ks. mm. asia C-41/90, Höfner ja Elser, tuomio 23.4.1991, Kok., s. I-1979, Kok. Ep. XI, s. I-147, 21 kohta ja asia C-280/06, ETI ym., tuomio 11.12.2007, Kok., s. I-10893, 38 kohta).

42 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että taloudellista toimintaa on kaikki toiminta, jossa tavaroita tai palveluja tarjotaan tietyillä markkinoilla (ks. mm. asia C-218/00, Cisal, tuomio 22.1.2002, Kok., s. I-691, 23 kohta).

43 Tässä tapauksessa sosiaaliturvalain L 931-1 §:stä seuraa, että kyseisen lain soveltamisalaan kuuluvana sosiaalivakuutuslaitoksena AG2R on voittoa tavoittelematon yksityisoikeudellinen oikeushenkilö, jonka tarkoituksena on työtapaturmiin ja sairauteen liittyvien henkilövahinkoriskien vakuuttaminen. Tällainen laitos ei saman lain L 932-9 §:n mukaan voi tällöin keskeyttää vakuutusturvaa eikä irtisanoa yrityksen sopimusta siksi, ettei yritys ole maksanut vakuutusmaksuja. Vaikka leipomoalan sekä leipomo- ja konditoria-alan käsiteolliset yritykset kattavan kansallisen työehtosopimuksen piiriin kuuluvat yritykset ovat toisaalta velvollisia liittymään AG2R:n hallinnoimaan järjestelmään, tästä ilmenee vastavuoroisesti, että AG2R on omalta osaltaan velvollinen lisäsopimuksen nro 83 mukaan vakuuttamaan kaikki kyseisten yritysten työntekijät vakuutettavasta riskistä riippumatta sellaista yhtenäistä vakuutusmaksua vastaan, josta työnantaja ja työntekijä vastaavat yhtäläisin osuuksin siten, ettei yrityksen kokoa tai vakuutetun työntekijän palkkaa oteta huomioon.

44 Siltä osin kuin kaikki talouden alan työntekijät kuuluvat pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen terveydenhoitokulujen täydentävän korvausjärjestelmän mukaan pakollisen täydentävän sosiaaliturvan piiriin järjestelmällä on sosiaalinen tavoite.

45 Vakuutusjärjestelmän sosiaalinen päämäärä ei kuitenkaan sellaisenaan riitä estämään kyseisen toiminnan luonnehtimista taloudelliseksi toiminnaksi (ks. vastaavasti em. asia Albany, tuomion 86 kohta; em. yhdistetyt asiat Pavlov ym., tuomion 118 kohta; em. asia Cisal, tuomion 37 kohta ja em. asia Kattner Stahlbau, tuomion 42 kohta).

46 On vielä syytä erityisesti tarkastella yhtäältä sitä, voidaanko kyseisen järjestelmän katsoa toteuttavan yhteisvastuuperiaatetta, ja toisaalta sitä, missä määrin järjestelmän käyttöön ottanut valtio sitä valvoo, sillä nämä seikat voivat estää tietyn toiminnan pitämisen taloudellisena toimintana (ks. vastaavasti em. asia Kattner Stahlbau, tuomion 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

– Yhteisvastuuperiaatteen toteuttaminen

47 Yhteisvastuuperiaatteen toteuttamisesta pääasiassa kyseessä olevan järjestelmän kokonaisarvioinnista ilmenee ensinnäkin, että järjestelmä on rahoitettu kiinteillä vakuutusmaksuilla, joiden määrää ei siis ole suhteutettu vakuutettuun riskiin.

48 Lisäsopimuksen nro 83 5 kohdan 2 alakohdan mukaan näet maksun määräksi on vahvistettu 40 euron suuruinen yhtenäinen summa, josta vastaa osittain työnantaja ja osittain työntekijä.

49 Järjestelmässä ei näin ollen oteta huomioon sentyyppisiä seikkoja kuin ikä, terveydentila tai erityiset riskit, jotka ovat ominaisia vakuutetun työntekijän hoitamille työtehtäville.

50 AG2R:stä myönnettyjen etuuksien luonnetta sekä myönnetyn vakuutusturvan laajuutta ei näin ollen ole suhteutettu suoritettujen vakuutusmaksujen määrään.

51 Toiseksi etuudet myönnetään tietyissä tapauksissa vakuutusmaksujen maksamisesta riippumatta. Tämä perustuu ensinnäkin lisäsopimuksen nro 83 3 kohdan 2 alakohtaan, jonka mukaan järjestelmää sovelletaan taannehtivasti, kun työntekijä on työskennellyt yrityksessä järjestelmään liittymisen edellyttämän yhden kuukauden ajan. Lisäsopimuksen 4 a kohdan mukaan terveydenhoitokulut katetaan lähtökohtaisesti edelleen tietyn ajanjakson ajan sen jälkeen, kun vakuutetun työsopimus on irtisanottu. Lopuksi lisäsopimukseen nro 83 6.9.2006 tehdyn lisäsopimuksen nro 1 1 kohdassa määrätään, että mainittu vakuutusturva on edelleen voimassa edesmenneen vakuutetun vakuutusturvan piiriin kuuluvien henkilöiden hyväksi vähintään 12 kuukauden ajan hänen kuolemastaan lukien.

52 Kaikkien edellä esitettyjen seikkojen perusteella on ilmeistä, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen terveydenhoitokulujen täydentävä korvausjärjestelmä perustuu suuressa määrin yhteisvastuuperiaatteeseen.

– Valtion valvonta

53 Jotta voitaisiin määrittää, soveltuuko määritteleminen taloudellista toimintaa harjoittavaksi yritykseksi pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen laitokseen, on arvioitava sitä, miten laajasti valtio valvoo kyseisen järjestelmän toimintaa koskevia yksityiskohtaisia sääntöjä.

54 Tässä tapauksessa on ensinnäkin todettava, että sosiaaliturvalain L 911-1 §:n mukaan työmarkkinaosapuolille on annettu oikeus määrittää itse sopimuksilla tai työehtosopimuksilla työntekijöillä, entisillä työntekijöillä ja oikeudenomistajilla oleva kollektiivinen vakuutusturva, joka täydentää sosiaaliturvajärjestelmästä seuraavaa vakuutusturvaa.

55 Saman lain L 912-1 §:ssä todetaan toiseksi, että kyseisissä sopimuksissa on ehto, jossa vahvistetaan, millä edellytyksillä ja kuinka usein työmarkkinaosapuolet voivat tarkastella uudelleen riskien kuulumista keskinäisen vastuun piiriin koskevan järjestelyn yksityiskohtaisia sääntöjä.

56 Työlain L 133-8 §:ssä säädetään kolmanneksi, että tällaisten sopimusten määräysten saattaminen yleissitoviksi kaikkien sopimusten soveltamisalaan kuuluvien työntekijöiden ja työntekijöiden osalta edellyttää ministerin asetusta.

57 Nimenomaan tätä sääntelytaustaa vasten pääasiassa kyseessä olevan järjestelmän toimintaa koskevien yksityiskohtaisten sääntöjen valvontatehtävä on annettu tietyin varauksin käsiteollisen leipomoalan työnantajien ja työntekijöiden edustajille.

58 Tässä yhteydessä näille edustajille annetaan lisäsopimuksella nro 83 ratkaiseva asema siltä osin kuin sen 13 kohdan 2 alakohdan mukaan sekä työnantajien että työntekijöiden edustajista muodostuvan tasaedusteisen lautakunnan tehtävänä on tarkastella uudelleen viiden vuoden kuluttua lisäsopimuksen voimaantulopäivästä niitä yksityiskohtia, joiden mukaan asianomaisen järjestelmän keskinäinen vastuu on järjestetty. Lisäksi mainitun lisäsopimuksen 5 kohdan 4 alakohdassa määrätään, että allekirjoittajaosapuolet tarkastelevat järjestelmän toisen soveltamisvuoden jälkeen lisäsopimuksessa vahvistetun vakuutusmaksun suuruutta uudelleen. Samassa artiklassa täsmennetään, että tasaedusteinen lautakunta tarkastelee kerran vuodessa järjestelmän tuloksia.

59 Muiden AG2R:n nimeämiseen terveydenhoitokulujen täydentävän korvausjärjestelmän hallinnoijaksi liittyvien ominaispiirteiden perusteella voitaisiin kuitenkin katsoa, että kyseinen laitos on tietyssä määrin itsenäinen.

60 Ensinnäkin sosiaaliturvalain L 911-1 §:ssä säädetään, että työntekijöiden täydentävä kollektiivinen vakuutusturva voidaan ottaa käyttöön eri tavoin. Työehtosopimus on tässä yhteydessä työmarkkinaosapuolten valinta, kun muistetaan se, että kyseisen säännöksen mukaan tällainen vakuutusturva voidaan järjestää myös yrityksen eikä koko ammattialan tasolla.

61 Toiseksi lain nro 89-1009, sellaisena kuin se on muutettuna lailla nro 94-678, 1 §:n mukaan sosiaalivakuutustoiminnan harjoittaminen voidaan antaa sosiaalivakuutuslaitosten ja keskinäisten vakuutuslaitosten sekä lisäksi vakuutusyritysten tehtäväksi.

62 Näistä seikoista seuraa, ettei työmarkkinaosapuolilla ole lakiin perustuvaa velvollisuutta nimetä AG2R varmistamaan pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen terveydenhoitokulujen täydentävän korvausjärjestelmän hallinnointia eikä AG2R:llä ole tällaista velvollisuutta ottaa todella vastattavakseen tällaisen järjestelmän hallinnoinnista.

63 Beaudout väittää tässä yhteydessä huomautuksissaan, että on olemassa muita sosiaalivakuutuslaitoksia ja vakuutusyhtiöitä, jotka tarjosivat ennen AG2R:n nimeämistä lisäsopimuksella nro 83 pääosin samanlaisia palveluja kuin se.

64 Näin ollen nousee esiin kysymys yhtäältä siitä, missä olosuhteissa AG2R nimitettiin lisäsopimuksella nro 83, ja toisaalta siitä, kuinka paljon kyseisellä laitoksella on voinut olla neuvotteluvaraa sitoumustaan koskevissa yksityiskohdissa, sekä siitä, mitkä näiden seikkojen vaikutukset ovat järjestelmän toimintatavalle kokonaisuudessaan.

65 Näiden seikkojen ja kyseisen neuvotteluvaran perusteella, jotka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on nyt käsiteltävässä asiassa tutkittava, voitaisiin näet päätellä, että AG2R on siitä huolimatta, ettei se tavoittele voittoa ja se toimii yhteisvastuuperiaatteen mukaisesti, taloudellista toimintaa harjoittava yritys, jonka työmarkkinaosapuolet ovat valinneet rahoituksellisten ja taloudellisten näkökohtien perusteella muiden sellaisten yritysten joukosta, joiden kanssa se kilpailee tarjoamiensa sosiaalivakuutuspalvelujen markkinoilla.

SEUT 106 artiklan 2 kohdan sovellettavuus

66 Siltä osin kuin AG2R:ää on pidettävä SEUT 102 artiklassa tarkoitettuna taloudellista toimintaa harjoittavana yrityksenä, viranomaisten päätös siitä, että koko Ranskan käsiteollisen leipomoalan liittyminen terveydenhoitokulujen täydentävään korvausjärjestelmään on pakollista ilman minkäänlaista mahdollisuutta vapautua siitä, merkitsee välttämättä kyseiselle laitokselle myönnettyä yksinoikeutta kantaa alan työnantajien ja työntekijöiden kyseisen järjestelmän yhteydessä maksamat maksut ja hallinnoida niitä. Tällaista laitosta voitaisiin siis pitää yrityksenä, jolla on yksinoikeuksia SEUT 106 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla (ks. vastaavasti em. asia Albany, tuomion 90 kohta; em. yhdistetyt asiat Brentjens', tuomion 90 kohta ja em. asia Drijvende Bokken, tuomion 80 kohta).

67 Jos Ranskan leipomoalan käsiteollisilla yrityksillä ei näiden yksinoikeuksien vuoksi ole mahdollisuutta maksaa vakuutusmaksuja muun laitoksen hallinnoimaan terveydenhoitokulujen täydentävään korvausjärjestelmään, AG2R:lla on lakiin perustuva monopoli merkittävällä osalla yhteismarkkinoita ja sen voidaan katsoa olevan SEUT 102 artiklassa tarkoitetussa määräävässä markkina-asemassa (ks. analogisesti em. yhdistetyt asiat Pavlov ym., tuomion 126 kohta).

68 Vakiintuneessa oikeuskäytännössä on kuitenkin todettu, että pelkkä määräävän markkina-aseman luominen myöntämällä yksinoikeuksia SEUT 106 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla ei sinänsä ole SEUT 102 artiklan vastaista. Jäsenvaltio rikkoo näihin kahteen määräykseen sisältyviä kieltoja ainoastaan, jos kyseinen yritys syyllistyy määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön jo pelkästään käyttäessään sille myönnettyjä yksinoikeuksia tai jos nämä oikeudet voivat johtaa tilanteeseen, jossa yritys joutuu käyttämään asemaansa tällä tavalla väärin (ks. em. asia Höfner ja Elser, tuomion 29 kohta; em. asia Albany, tuomion 93 kohta; em. yhdistetyt asiat Brentjens', tuomion 93 kohta ja em. asia Drijvende Bokken, tuomion 83 kohta).

69 Kyseessä on tällainen SEUT 106 artiklan 1 kohdan vastainen väärinkäytös etenkin silloin, kun jäsenvaltio myöntää jollekin yritykselle yksinoikeuden harjoittaa tiettyjä toimintoja ja luo tilanteen, jossa tämä yritys ei selvästikään pysty tyydyttämään markkinoilla näiden toimintojen osalta vallitsevaa kysyntää (ks. vastaavasti em. asia Höfner ja Elser, tuomion 31 kohta ja em. yhdistetyt asiat Pavlov ym., tuomion 127 kohta).

70 Tässä yhteydessä Beaudout'n kieltäytyminen liittymästä AG2R:n hallinnoimaan järjestelmään perustuu väitteeseen siitä, että muut vakuutusyritykset tarjoavat AG2R:n etuuksia parempaa vakuutusturvaa.

71 On kuitenkin huomautettava yhtäältä, että se, etteivät Ranskan kotiteollisen leipomoalan yritykset voi kääntyä muiden laitosten puoleen saadakseen työntekijöilleen terveydenhoitokulujen täydentävää korvaamista koskevan vakuutusturvan, sekä tästä aiheutuva kilpailun rajoittuminen johtuvat suoraan AG2R:lle myönnetystä yksinoikeudesta (ks. analogisesti em. asia Albany, tuomion 97 kohta; em. yhdistetyt asiat Brentjens', tuomion 97 kohta ja em. asia Drijvende Bokken, tuomion 87 kohta).

72 Toisaalta ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimittamasta asiakirja-aineistosta tai unionin tuomioistuimelle esitetyistä huomautuksista ei ilmene, etteivät AG2R:n suorittamat etuudet vastaisi asianomaisten yritysten tarpeita, kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 98 kohdassa huomauttanut.

73 Näin ollen on vielä tarkastettava, onko AG2R:n tehtävänä tuottaa yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja SEUT 106 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

74 Kuten edeltä tämän tuomion 47–52 kohdasta ilmenee, AG2R:n hallinnoiman kaltaiselle terveydenhoitokuluja täydentävälle korvausjärjestelmälle on ominaista se, että se perustuu suuressa määrin yhteisvastuuperiaatteeseen. Lisäksi AG2R:lle asetetaan lisäsopimuksella nro 83 erityisiä – etenkin taloudellisia – rajoituksia vakuutetuille myönnetyn vakuutusturvan pysyvyyden varmistamiseksi.

75 Beaudout väittää kuitenkin, että ottamalla käyttöön menetelmä, jolla liittymisestä olisi mahdollista vapautua, ei vaarannettaisi pääasiassa kyseessä olevaa järjestelmää hallinnoivan laitoksen taloudellista tasapainoa.

76 Tässä yhteydessä on huomautettava oikeuskäytännöstä ilmenevän, ettei SEUT 106 artiklan 2 kohdan soveltamisedellytysten täyttymiseksi ole välttämätöntä, että yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottavan yrityksen rahoituksellinen tasapaino tai taloudellisen toiminnan jatkuvuus vaarantuu. Riittää, että riidanalaisten yksinoikeuksien puuttuminen estäisi yritystä hoitamasta sille uskottuja, sitä koskevien velvoitteiden ja rajoitusten mukaisia erityistehtäviä tai että näiden yksinoikeuksien voimassa pitäminen on välttämätöntä, jotta niiden haltija voi hoitaa sille uskotut yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvät tehtävänsä tyydyttävissä taloudellisissa olosuhteissa (ks. vastaavasti em. asia Albany, tuomion 107 kohta; em. yhdistetyt asiat Brentjens', tuomion 107 kohta ja em. asia Drijvende Bokken, tuomion 97 kohta).

77 On kuitenkin todettava, että jos riidanalainen siirtymisehto ja samalla AG2R:lla oleva yksinoikeus hallinnoida terveydenhoitokulujen täydentävää korvausjärjestelmää kaikkien Ranskan kotiteollisen leipomoalan yritysten osalta, poistetaan, kyseinen laitos, joka on lisäsopimuksen nro 83 nojalla kuitenkin velvollinen tarjoamaan näiden yritysten työntekijöille vakuutusturvan lisäsopimuksessa määritellyin edellytyksin, voisi joutua tilanteeseen, jossa sillä ei ole enää vakuutettuja, joihin ei liity suurta riskiä, koska nämä kääntyvät sellaisten yritysten puoleen, jotka tarjoavat niille vastaavan tai jopa paremman vakuutusturvan pienempää vakuutusmaksua vastaan. Tällaisessa tilanteessa kasvava osuus "huonoja asiakkaita", jotka AG2R:n on vakuutettava, johtaisi vakuutusturvan kustannusten kasvamiseen, jolloin kyseinen laitos ei voisi enää ehdottaa samanlaatuista vakuutusturvaa hyväksyttävään hintaan.

78 Tämä koskee varsinkin sellaista järjestelmää, joka perustuu pääasiassa kyseessä olevan järjestelmän tavoin suuressa määrin yhteisvastuuperiaatteeseen etenkin vakuutusmaksujen kiinteämääräisyyden ja kaikkien riskien hyväksymistä koskevan velvollisuuden vuoksi.

79 Tällaiset rajoitukset, joiden vuoksi asianomaisen laitoksen tarjoama palvelu ei ole yhtä kilpailukykyinen kuin sellaisten vakuutusyhtiöiden tarjoama vastaava palvelu, joita rajoitukset eivät koske, vaikuttaa osaltaan siihen, että kyseiselle laitokselle annettu yksinoikeus hallinnoida tällaista järjestelmää on perusteltu, vaikka liittymisestä ei olekaan mahdollista vapautua.

80 Lisäsopimuksessa nro 83 määrätyn kaltaisen siirtymisehdon poistaminen voisi siis johtaa siihen, että asianomaisen laitoksen on mahdotonta hoitaa sille uskottuja yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä tehtäviään tyydyttävissä taloudellisissa olosuhteissa.

81 Uudelleen muotoillun kysymyksen toiseen osaan on siis vastattava, että siltä osin kuin pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen terveydenhoitokulujen täydentävän korvausjärjestelmän hallinnoinnista muodostuvaa toimintaa on pidettävä taloudellisena toimintana, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkastettava, SEUT 102 ja SEUT 106 artiklaa on tulkittava siten, etteivät ne ole pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa esteenä sille, että viranomaiset antavat sosiaalivakuutuslaitokselle yksinoikeuden hallinnoida kyseistä järjestelmää siten, ettei asianomaisen toimialan yrityksillä ole minkäänlaista mahdollisuutta vapautua siihen liittymisestä.

Oikeudenkäyntikulut

82 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

SEUT 101 artiklaa, luettuna yhdessä SEU 4 artiklan 3 kohdan kanssa, on tulkittava siten, ettei se ole esteenä sille, että viranomaiset päättävät tietyn toimialan työnantajia ja työntekijöitä edustavien järjestöjen vaatimuksesta, että kollektiivisten neuvottelujen päätteeksi tehty sopimus, jossa määrätään kaikkien asianomaisen alan yritysten pakollisesta liittymisestä terveydenhoitokulujen täydentävään korvausjärjestelmään siten, ettei liittymisestä ole mahdollista vapautua, on yleissitova.

Siltä osin kuin pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen terveydenhoitokulujen täydentävän korvausjärjestelmän hallinnoinnista muodostuvaa toimintaa on pidettävä taloudellisena toimintana, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkastettava, SEUT 102 ja SEUT 106 artiklaa on tulkittava siten, etteivät ne ole pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa esteenä sille, että viranomaiset antavat sosiaalivakuutuslaitokselle yksinoikeuden hallinnoida kyseistä järjestelmää siten, ettei asianomaisen toimialan yrityksillä ole minkäänlaista mahdollisuutta vapautua siihen liittymisestä.

Allekirjoitukset